

[0357] IN FRYSK FERS UT 'E IERE 17DE IEU?

Sa goed as wy witte, bigjint de nije Fryske skriftekennisse om 1600 hinne. De earste literaire teksten, dy't wy hawwe, binne de *Tjomme- en Wemel*-lietsjes út de troch Prof. Dr. E.G.A. Galama biskreaune bondel *Mysica Miscella* . . ., yn 1602 to Frentsjer útkommen. Efkes letter falt it brulloftsljet *Woutir in Tialle*, dat út 1609 datearret, en dan komt Starter mei syn priuwkes, ûnder oaren mei syn *Hoe komt Jetske, sis het my*. Starter syn Frysk wurk moat foar 1621 skreaun wêze en der soe noch hast 20 jier forrinne moatte, ear't yn 1639 in twad brulloftsdicht: *Ansck in Houck* it ljocht seach, yn 1640 Petrus Baardt mei syn *Boere-Practica* kaem en itselde jiers Gysbert Japiks syn *Friessche Tjerne* útjoech, dêr't in earste hichtepunt mei birikt waard. Der is faken spekulearre oer de frage, hoe't sa'n flugge opgong mooglik west hat en as forklearring waard wol oannommen, dat der yn dy iere jierren mear Frysk skreaun wêze moat as dat wy nou witte, wurk, dat toloar gien is, lyk as safolle, en net allinne to uzes. Mooglik leit hjir of dêr ek noch wol Frysk wurk forsille. Juffer Feitsma hat út in lieteboekje al ris in Frysk lietsje publisearre, al wie dat út in bondeltsje fan 1643, en sa kin der mear west hawwe. It liket my ta, dat mei it each op dy frage ek de ûndersteande titel fan belang is, dy't ik foun haw yn Maurits Sabbe syn stúdzje *Brabant in 't verweer* ... (Antw. 1933). Op side 62 wurdt dêr praet fan it folgjende rymstik: *Waerachtich verhael van eenen valschen propheet die nu is op ghestaen in Hollandt in dit tegenwoordich Jaer 1618, inde Maent van September ende zynen Name is Petrus Plancius eenen Gommaristen Predicant in die stadt van Amsterdam. Met een corte Antwoorde daer tegen gemaect, ghestelt in Rijme. Ghetranslateert wt de Friessche Tale, ende ghestelt in onse Nederlantsche Sprake. Gheprint t'Hantwerpen, By Abraham Verhoeven op de Lombaerde Veste, in de gulde Sonne 1618*. Yn dat fers, sa seit Sabbe, wurdt de „falske profesije"

fan Plancius fûleindich oanpakt en komt de skriuwer op 'e twariedigens fan de Hollanners op godstsjinstich mêd, dêr't er de Roomske ienheit foar oer set. Sabbe printet dêr it neikommende fragmint fan ôf:

Men vint tot Amsterdam/ die joodsche schaer met machten
 Die dat Onnoosel Lam/ Christus soo seer verachten
 En die Her-Doopsche/ schaer/ ghedeelt in seer veel deelen
 Die Luterschen een-paer/ men sietse daer nu kreelen
 Het Liberthijns gheschal/ met al die Vrije Gheesten
 Sy Preken daer nu al/ die minste met de meesten
 Behalven ons alleen/ die Roomsche Catholycken
 Men wilt ons daer niet sien/ wy moeten van haer wijcken.
 Dat sy oock Vyandt zijn/ dat blijkt in al haer Boecken
 Want sy met boosen schijn/ malcanderen vervloecken
 Sy houwen aen een vast/ als Oude Bondtghenooten
 Om oft het soo eens past/ ons wt ons Rijk to stooten
 Soo dit niet wel en gaet/ al hier in dese Landen
 Dan groeyt den ouden haet/ soo blijven wy Vyanden
 Den haet is nu soo groot/ al onder haer gheresen.
 Soo dat sy oock die doodt/ gheweldich moeten vreesen.
 Alle Herre-Tijcken/ bevechten ons met geweldt
 Den Turck van ghelijcken/ met Heydenen in het veldt
 Sy sullen al vergaen/ nae Christus woorden claer
 Als wy vast blyven staen/ al met die Hemelsche Schaer
 Daerom wilt u verblijden/ o Roomsche Catholycken
 En wilt tot gheenen tijden/ van u Gheloof afwycken
 Wy bidden u o Godt/ laet ons Victorie haelen
 Als het onsalich Loth/ beneden sal gaen daelen.

Mar it is dúdlik, dat wy hjir tige oppasse moatte. Kinne wy op 'e titel oan? Soe der yn de Bistânsjierren wier in Fries west hawwe, dy't syn trou oan it âlde leauwe en syn lytsachtinge foar de protestantske kreauerije utere hat yn dit „wierhaftich forhael"? It wol net yn my del. Yn dat soarte fan skriften waerd ommers withoefaek wurke mei sabeare útjowers en optochte útjowersplakken. Sabbe sels dielt ús op side 82 fan syn boek mei, dat Verhoeven gauris "uit het Hoogduytsch overgheset" op syn útjeften sette, grif "om bij den lezer vertrouwen te wekken in de echtheid van de medegedeelde berichten". Datselde kunstke soe er ek yn dit gefal útheefd hawwe kinne. Mar sels dan hawwe wy mei in nijsgjirrich feit to krijen. Yn 'e titel wurdt ommers praet fan de "Friessche Tale" en soe it eigenskip hawn hawwe om in skriftke oan to kundigjen as „oerset út it Frysk", as dat Frysk yn dy tiid gjin skreaune tael west hie? Mar hoe dan ek, it is yn alle gefallen de muoite wurdich om it *Waerachtich verhael*, dêr't yn it Museum Plantijn to Antwerpen in eksemplaer fan biwarre wurdt (Antwerpsche drukkers, no. 261), ris hwat neijer to bisjen.

G. N. Visser.